DE AARDE,
HARE BEWONERS
EN
VOORTBRENGSELEN.

EEN AARDRIJKSKUNDIG HANDBOEK

DOOR

K. T. Vollrath Hoffmann.

VRIJ IN HET NEDERDUITSCH VERTAALD

EN MET EENIGE AANMERKINGEN EN BIJVOEGSELEN VERMEERDERD,

DOOR

J. VAN WIJK, ROELANDSZOON.

II

TE AMSTERDAM,
BIJ C. G. SULPKE.
1836.

LANDEN VAN HET HUIS LIPPE,

welke uit de beide vorstendommen *Lippe* of *Lippe-Detmold* en *Schaumburg-Lippe* bestaan, die voorheen tot de *Westphaalsche* kreits behoorden.

HET VORSTENDOM LIPPE
OF
LIPPE-DETMOLD

ligt tusschen 26° 41′ en 26° 59′ O. L. en 51° 45′ 40″ en 52° 10′ N. Br. of tusschen *Pyrmont*, *Keurhessen*, *Hannover* en *Pruissen*.

Het land is bergachtig, door het gebergte dat gewoonlijk het *Teutoburgerwald*, doch beter *Osning* genoemd wordt en hier het *Lippescherwald* geheeten wordt. De berg *Velmerstot* is het hoogste punt des lands. De rivieren zijn: de *Eems*, die hier ontspringt; de *Weser* met de *Emmer* en *Werre*, en de *Lippe*, *Exter*, *Kalle*, *Auch*, enz.

De luchtsgesteldheid is gematigd, maar wegens de menigvuldige nevels en dampen niet aangenaam. De voornaamste voortbrengsels zijn: *Koorn*, *Boekweit*, *Vlas*, *Hennep*, *Voeder voor het vee*, *Raapzaad*, *Aardappelen*, *Tuinvruchten*, *Boomvruchten*, *Hout*, *Paarden*, *Rundvee*, *Schapen*, *Varkens*, *Geiten*, *Bijen*, *klein Wild*, *tam* en *wild Gevogelte*, *IJzersteen*, *Gips*, *Kalk*, *Zout*, en *Minerale Wateren*.

De meeste inwoners zijn van de hervormde godsdienst, echter zijn er ook 5100 Lutherschen en 1600 Roomschen. Het lager onderwijs is in 110 scholen door de edelmoedigheid van wijlen de Vorstin PAULINE (moeder van den tegenwoordigen Vorst) geheel op een verbeterden voet ingerigt, en de inkomsten der onderwijzers verbeterd. Geleerde scholen zijn

te *Lemgo* en te *Detmold*, in welke laatste stad ook eene kweekschool voor onderwijzers en eene industrieschool is.

De middelen van bestaan zijn, behalve landbouw en veeteelt, spinnerij en weverij, fabrijken van wollen stoffen en meerschuimen pijpenkoppen, looijerijen, glasblazerijen, papier-, olie- en zaagmolens en handel. De invoer bestaat in *Hout*, *Garen*, *Linnen*, *Schapen*, *magere* en *vette Varkens*, *Huiden* en *Wol*.

Boek en rekening wordt gehouden in *Reichsthalers* van 36 *Mariën-Grossen* elk van 12 *Penn.*; de *Reichsthaler* = *f* 1,85 *Ned.* Gemunt zijn, de *Gulden* of $\frac{2}{3}$ *Reichsth.* = *f* 1,23 alsmede $\frac{1}{6}$ en $\frac{1}{12}$ *Reichsthalers*. Het *Pond* is = 0,467 *Nederl.* het *Koornschepel* = 104,29 *Ned. Kopp.* het *Haverschep.* = 51,67 *Ned. Kopp.* De *Kan* = 4 *Ort* = 1,38 *Ned. Kannen.* De *Ohm* = 4 *Ankers* = 108 *Kannen* = 20 *Viertel Visirmaas.* De *Voet* = 12 *Duim* = 144 *Lijnen* = 0,2895 *Ned. Ellen*, de *Roede* = 16 *Voeten*, de *El* = 0,5790 *Nederl. Ellen*, de *vierkante Roede* = 0,21 *Nederl. vierk. Roeden*, een *Schepel Land* = 80 *v. Roeden*, 1 *Morgen* = 120 *v. Roeden* = 25,75 *Ned. Roeden*.

De regering is eene bepaalde monarchie, die, met eenige andere landen, in de Bondsvergadering de 16e plaats bekleedt en in *Plenum* eene eigene stem heeft. De tegenwoordige Vorst is LEOPOLD (PAUL ALEXANDER), geb. 6 Nov. 1796, regeert sedert 4 April 1806, onder voogdijschap zijner moeder PAULINE CHRISTINE WILHELMINE, sedert 1820 zelf. De regering is erfelijk naar het regt van eerstgeboorte. Het Wapen bestaat uit een schild met 9 velden. Het hartschild bevat de gouden roos in een zilverveld, wegens *Lippe*, het middelste, boven- en onderste veld

eene *zwaluw*, die op eene gouden ster staat, in het rood wegens *Schwalenberg*, de beide middelste zijvelden hebben eene roode ster in goud, wegens *Sternberg*; de ijzerhoedjes en molenijzer kruisen hebben betrekking op de voormaals in ons vaderland bezetene heerlijkheden van *Vianen* en *Ameide*. De voornaamste collegiën zijn de regering, het hofgerigt, het consistorie, enz.

De Stenden worden uit de grondeigenaars, den burger- en boerenstand, die elk, voor 5 jaren, 7 afgevaardigden benoemen, gekozen. Zij moeten over de wetten die op het bestuur des lands invloed hebben, over nieuwe belastingen, heffingen, enzv. hunne toestemming geven. Zij vergaderen alle 2 jaren gedurende 3 weken in het openbaar, doch kunnen de toehoorders doen vertrekken. In den tusschentijd is er een collegie van 3 personen, 1 uit elke stad, die met den president en den lands-syndicus de Stenden vertegenwoordigen. De steden, ambten, voogdijen en gemeenten hebben bijzondere besturen.

Het contingent beloopt 690 man voor het 11e armeecorps en 250 gulden.

De voornaamste PLAATSEN zijn:

Detmold, eene fraaije hoofd- en residentiestad aan de *Werra* en den oostelijken voet van het *Teutoburgerwald* of *Osning*, met een kasteel, eene kweekschool voor onderwijzers, eene industrieschool, armeninrigting en 2500 inwoners. *Lemgo*, de grootste stad des lands aan de *Bega*, met een gymnasium, een maagdenklooster en 3500 inwoners, benevens de bekende fabrijk van meerschuimen pijpenkoppen. *Horn*, eene stad aan de *Wiembiek* en het *Lipsche woud*, merkwaardig wegens den nabijgelegenen *Externstein*, eene merkwaardige rotsgroep. *Salzufeln*, eene stad aan de *Salza*, met 1300 inwoners, en eene

zoutkeet. *Meinberg*, een dorp met eene beroemde en welbezochte gezondheidsbron. *Lippstadt*, eene stad, mede aan *Pruissen* behoorende, aan de *Lippe*, met een gymnasium, een maagdenklooster, koornhandel en 2700 inw.

HET VORSTENDOM SCHAUMBURG-LIPPE

LIPPE SCHAUENBURG OF LIPPE-BUCKEBURG,

uit een gedeelte van het graafschap *Schauenburg* en een deel van het graafschap *Lippe* bestaande, ligt tusschen 26° 37′ en 27° 2′ O. L. 42° 11′ en 52° 30′ N. Br. of tusschen *Hannover*, *Hessisch Schauenburg*, *Lippe* en *Pruissen*.

Het land is grootendeels vlak, de *Buckeberg*, is het hoogste punt, rivieren zijn er niet, allen beken, waarvan de *Aue* en *Gehle* de voornaamsten zijn, Ook is alhier een groot deel van het *Steinhudermeer*.

De luchtsgesteldheid is zacht, de voortbrengsels zijn: veel *Koorn*, verder *Peulvruchten*, *Rapen*, *Kool*, *Raapzaad*, *Aardappelen*, *Boomvruchten*, *Vlas*, *Hout*, *Rundvee*, *Schapen*, *Geiten*, *Varkens*, *Paarden*, *Ganzen*, *Wild*, *Visch* (in het genoemde meer) *Steenkolen*, *Steengroeven*, *Gezondheidsbronnen*.

De inwoners zijn grootendeels van de Luthersche godsdienst, echter telt men er 3600 Hervormden en 100 Roomschgezinden; het onderwijs ten platten lande laat veel te wenschen overig; er is een gymnasium en eene latijnsche school.

De middelen van bestaan zijn: landbouw, veeteelt, mijnwerken, garenspinnerijen, linnenweverijen en, behalve eenige kleine suikerraffinaderijen, geene fabrijken; de uitvoer bestaat in *Koorn*, *Hout*, *Wol*, *Schapen*, *Steenkolen*, *Garen* en *Linnen*. Er is geen bijzonder maten- of muntenstelsel.

De regering is eene bepaalde monarchie, welke met